Samråd med Expertgrupp på Vallsjöskolan

Detaljplan Sävsjö Västra Centrum, Sävsjö kommun

Introduktion

Sävsjö kommun har som mål att vara Sveriges mest barnvänliga, gröna och inkluderande kommun. En del av det arbetet är att involvera medborgare mer i planering av det fysiska rummet, till exempel genom medborgardialoger. Arbetet med expertgrupper i kommunen är ett bra alternativ för att bredda perspektiven på samhällsbyggnadsenhetens planering.

Barnkonventionen

Barnkonventionen är ett internationellt avtal som också är svensk lag sen den 1 januari 2020. Som tjänstepersoner är det av stor vikt att vårt arbete speglar denna lag. Det finns totalt 54 rättigheter men 4 av dem är speciellt nämnvärda i samhällsbyggnadssammanhang, nämligen:

> 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.
>
> 3. Vid alla beslut som rör barn ska det i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.
>
> 6. Barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling.
>
> 12. Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Förarbete

Detaljplan Sävsjö Västra Centrum behandlar en central och viktig del av Sävsjö tätort. Det innebär att det finns ett stort allmänt intresse för planen och platsens utformning. Innan samrådsstart lyftes möjligheten att inkludera barns perspektiv på planen genom kommunens expertgrupper. Idén med expertgrupperna är att barn har ett annat perspektiv på sin omgivning än vuxna, och att det är skillnad på platser som planerats för och platser som planerats med barn. Användningen av expertgrupper i planeringen syftar alltså till att samla barns åsikter och perspektiv på förslaget på ett konstruktivt sätt.

Kontakt med expertgruppen

Kontakt med expertgrupperna ska ske i samarbete med pedagoger i skolan. Första steget var att kontakta rektor på den skola som ligger närmst geografiskt och som hade barn i låg- och mellanstadiet. Valet av skola tog även hänsyn till upptagningsområde. Därför valdes Vallsjöskolan som både har norra Sävsjö som upptagningsområde och är den kommunala skolan som ligger närmast planområdet. Möte med pedagog skedde inför framtagandet av aktiviteterna. Mellanstadiet valdes ut för att det bestämdes att det bara fanns utrymme för

en expertgrupp tidsmässigt. Det är också en grupp som åldersmässigt nyligen har fått goda förutsättningar att på egen hand ta sig till skolan.

Samråd

Samråd för detaljplan Sävsjö Västra Centrum pågick mellan den 18 november 2025 och den 30 januari 2026. Aktiviteten med expertgruppen inträffade den 14 januari 2026 i en av Vallsjöskolans lokaler.

Syfte

Ett tema som varit viktigt i framtagandet av den nya planen var fokus på säkra skolvägar. Aktiviteterna som planeras ska ge en indikation på var man väljer att gå eller cykla inom planområdet, och om det finns platser som är mer eller mindre upplevda som säkra. Underlaget som kommer från aktiviteten kommer användas vid framtagandet av ett granskningsförslag för detaljplan Sävsjö Västra Centrum.

Preliminär plan

Tillfället får vara max 2 timmar. Planen är att dela upp tillfället i två där första momentet är att skapa en gemensam grund på expertgruppernas nivå om vad kommunens arbete och detaljplanens framtagande går ut på. Efter det planeras en aktivitet där man i dialog med varandra kan diskutera planen.

Kunskapsutbyte och grundläggande om kommunens arbete

Träffen inleds med en presentation av de tjänstepersoner som ska medverka och om kommunens arbete. I detta skede är det viktigt att vara neutral i språket om planen och inte ge exempel utan mer förklara syftet med att vi är där och vår förhoppning om vad som kan komma ur samarbetet. Planen är att skapa en förståelse för expertgruppen om kommunens arbete, vilken rätt barnen har i planarbetet, vad samhällsplanering faktiskt innebär och även lära känna grupperna inför aktiviteten. Denna del kan med fördel vara en powerpointpresentation och ge utrymme för frågestund innan aktiviteten presenteras.

Aktivitet

Del 2 av träffen är den aktivitet som vi vill ska resultera i kunskapsutbyte som sedan ska bearbetas för att användas i framtagandet av en granskningshandling. Aktiviteten ska vara åldersanpassad och inkluderande oberoende om man har någon typ av funktionsvariation. Det är också viktigt att förmedla frivillighet i samtliga delar av arbetet. Frågor som är grund till framtagandet är:

- Vad saknas i centrum?
- Hur upplevs centrum idag?
- Kan något som kommunen planerar göra att saker blir bättre/sämre?
- Hur vill man att ens skolväg ska se ut?
- Vad saknas för att vägen man väljer nu ska bli bättre?

Genomförande

Inför aktiviteten med expertgruppen informerades föräldrarna om deras medverkan och att det var en frivillig aktivitet. Anonymisering av resultatet ska göras innan något material förmedlas utåt, vilket innebär att en avvägning behöver göras i allt kartmaterial som tas fram som resultat av aktivitetstillfället.

Metod

Inför mötet med expertgruppen togs en powerpointpresentation fram där vi förklarar vad en kommun är, vad vi på samhällsbyggnadsenheten jobbar med och hur barn kan vara med och påverka den fysiska miljön.

Material

För aktiviteterna förbereddes ett papper med en karta över en större del av Sävsjö centrum, en zoomad karta över planområdet och plats för experterna att anteckna för aktivitet 2 och 3 (bilaga 2). Som stöd för att berätta om kommunen och samhällsbyggnadsenhetens arbete gjordes en powerpointpresentation (bilaga 3).

Expertgruppens sammansättning

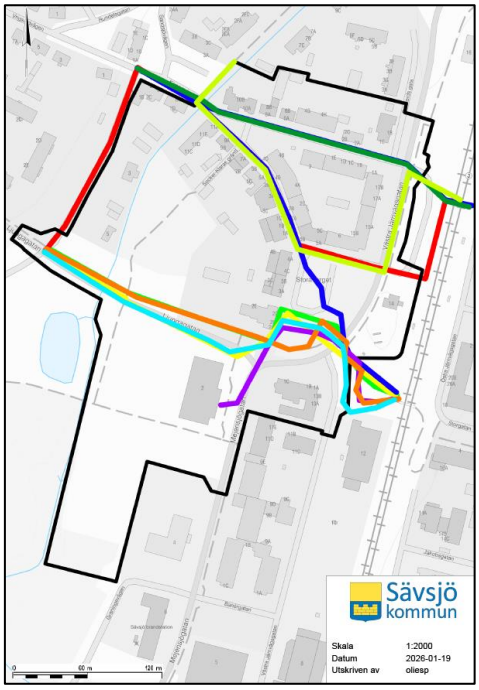
Expertgruppen valdes ut av en pedagog och bestod av 10 elever i en mellanstadieklass på Vallsjöskolan. Skolan valdes för att eleverna som går där bor inom samma upptagningsområde som detaljplan Sävsjö Västra Centrum. Sammanlagt medverkade 6 flickor och 4 pojkar.

Resultat

Alla tre aktiviteter resulterade i material som kan användas för att tolka hur expertgruppen upplever området i dagsläget och innan ombyggnationer i projekt Sävsjö centrum västra påbörjades.

Aktivitet 1 – Rita din skolväg

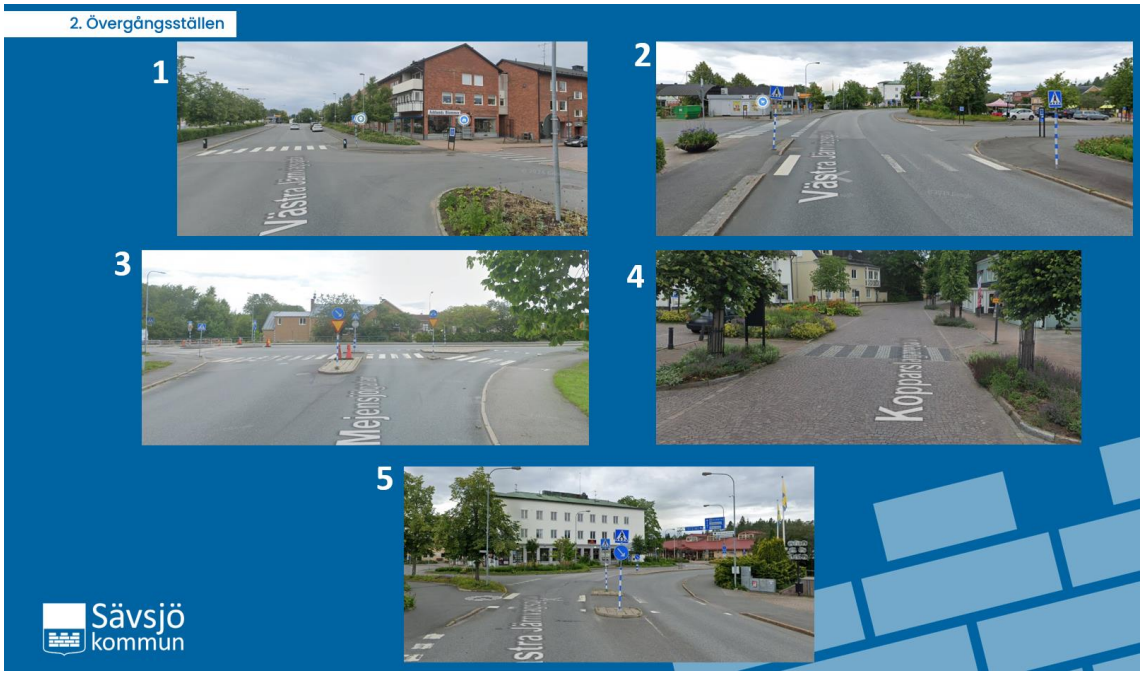
Totalt samlades 9 vägar in där man valde att färdas genom planområdet. Om man ville rita en väg som inte var från ens hem var det också tillåtet, och för att anonymisera resultatet i kartan visas endast vägarna inom planområdet eller mot skolan som ligger i väster. Detta för att flödena över Södra stambanan anses viktiga att undersöka för att förstå flödet genom planområdet. Svart markering utgör planområdesgränsen vid samrådet.

Figur 1: Flödesvägar. Svart markering är planområdesgräns.

Aktivitet 2 – Övergångsställen

Bilderna är tagna från Google street view på övergångsställen som fanns innan projektet Sävsjö Centrum Västra påbörjades. Experterna ombads att välja ett övergångsställe de tyckte var bra och ett de tyckte var dåligt. De fick sedan motivera sina val om de ville skriftligt innan vi diskuterade i stor grupp.

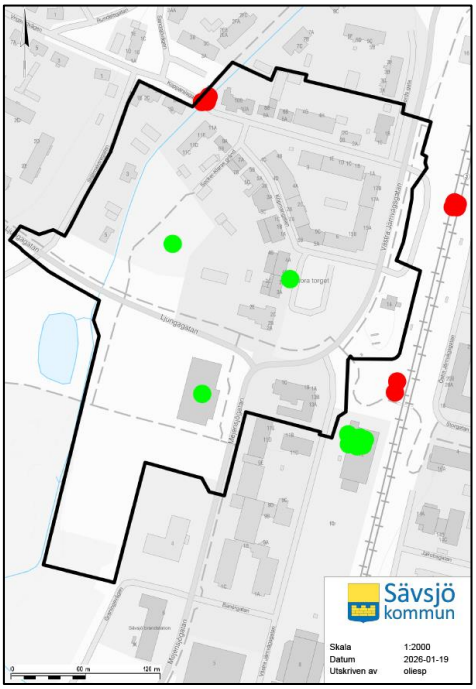
Figur 2: Bilder på ett urval av övergångsställen inom planområdet.

Expert	Bra	Dålig	Motivering
1	1	2	1 är bra för att rutorna syns, 2 är dålig för att rutorna syns inte
2	3	1,2	-
3	3	2	-
4	3	4	3 bäst för att den är lång och det kommer många bilar, bild 4 för det är liten (dålig)
5	3	4	3 är bra för den är vid den farliga vägen, 4 är dålig för den är vid en det kommer korta vägen
6	5	4	5 är bäst för många brukar köra väldigt snabbt och den sluttar väldigt mycket, 4 för att jag tycker den ser onödig ut den behövs inte den är liten det kommer inga bilar som kör
7	5	4	4 sämst för att jag tycker den är lite onödigt för det kommer lite bilar, 5 för det går snabbt om man ska till coop
8	1	2	1an är bra för rutorna syns, 2an är dålig för rutorna syns inte
9	1	2	1an är bra för att rutorna syns a är dålig för att rutorna inte syns
10	3	2	-

Tabell 1: Bra och dåliga övergångsställen med motivering

Aktivitet 3 – Röd och grön plats

Experterna gavs en röd och en grön klisterlapp som de fick sätta ut på en karta som bara innehöll västra sidan av centrum (bilaga 2). Efter att de satt ut lapparna fick de skriva en motivering till sina val och platserna diskuterades i gruppen.

Figur 3: Bra och dåliga platser

Expert	Grön plats	Röd plats
1	(ICA) För att det brukar vara mycket folk där om det skulle kunna ha hänt nåt	(Övergången vid stationen) För att hissarna är inte fräscha, det luktar kiss och cigg
2	Kulturhuset	(Vid tunneltorget) Tågstationen
3	Kulturhuset	Tågstationen
4	ICA för att det känns tryggt	(Vid tunneltorget) Tunnelbanan för det känns lite läskigt
5	ICA för det är en bra affär	Bron vid Melins, för jag är rädd att tappa min mobil
6	Vid orange sushi och Lilla caféet för dm är goda restaurang och cafét och jag gillar torget	Bron vid Melins den behövs inte för det finns redan en väg som man kan gå på
7	Sockerklaras för det är kul att hänga där	Bron vid Melins för den är hal när det regnar
8	ICA det är tryggt för inte så många bilar. Och det finns vuxna som kan hjälpa om det behövs	(Övergången vid stationen) Tågstationen är röd för hissarna är dåliga
9	(ICA) För att det finns vuxna där inne ifall det skulle hända något	(Övergången vid stationen) För att hissarna är äckliga
10	(ICA) Det är lite tryggare om det hände något så kan man prata med dem och det är en bra affär. Det är mycket närmare också	(Övergången vid stationen) För att ibland så stannar hissen eller så är det kiss på golvet

Tabell 2: Motiveringar till valda platser. Förtydligande av plats inom parentes där det saknas i text.

Flera av de medverkande uppgav att de valde ICA som en grön plats eftersom det finns vuxna där om något skulle hända. Övriga platser som valdes var Sockerklaras lekpark, kulturhuset och restaurangen vid torget.

Röda platser var mestadels kopplade till tågstationen eller tunneltorget. Därutöver pekades bron vid Melins ut som en plats som var otrygg då bron är hal vid regn och det finns risk att tappa sin telefon ner i ån. Man såg inte heller behovet av bron eftersom det går att korsa ån på gatan.

Analys av resultat

Resultatet av aktiviteterna med expertgrupperna underbygger detaljplaneförslaget i det att centrum i Sävsjö behöver få ett högre flöde av besökare. Speciellt flödet av vuxna behöver öka för att ge ögon på plats inom planområdet. Passagen över järnvägsspåren är en viktig alternativ väg till Tunneltorget då Tunneltorget kan upplevas vara otryggt. Samtidigt pekas båda platserna ut som punkter som kan upplevas som otrygga. Det finns indikationer att tryggheten för barn i mellanstadieåldern är låg på vissa platser i centrum, och att man söker sig till platser där vuxna vistas för trygghet. Det innebär att det finns risker med att planera på ett sätt som gör att färre vuxna vistas i området. Det är också viktigt att planeringen främjar en blandning av människor i det offentliga rummet. Vissa folksamlingar, som missbrukare eller äldre barn, kan få en plats att upplevas som otrygg och därmed påverka barns användning av det offentliga rummet.

I planförslaget föreslås det att fastigheten som den befintliga bensinstationen står på ska bli allmän plats. Detta ur ett säkerhetsperspektiv eftersom det färdas farligt gods på Södra stambanan. Avvecklingen skulle innebära en mindre mängd bilar som färdas i centrum, och fastighetens geografiska relation till tunneltorget gör den relevant för att öka rörelse till området. Eftersom det inte rekommenderas att personer vistas längre tider kring Södra stambanan kan exempelvis cykelfrämjande åtgärder kunna ta plats på fastigheten, som exempelvis ett cykelgarage eller en offentlig toalett.

I aktivitet *rita din skolväg* framkom det att experterna inte alltid tog den geografiskt närmsta vägen mellan sin startdestination och skolan. Det visar också att det finns flera vägar som används för att passera planområdet. Att det finns flera vägar att välja på är positivt ur synpunkten att flöden påverkar den upplevda tryggheten på fler platser. Den mest trafiksäkra skolvägen över Södra stambanan efter planområdet är över tunneltorget. Det är en trafikseparerad passage och ligger inte i lika nära relation med busstorget som passagen över tågspåren. Valet av var man passerar Södra stambanan bör övervägas i detaljplanen för att skapa främjande stråk genom området, och fokus bör ligga på att styra flödena till tunneltorget.

I aktivitet *övergångsställen* fanns det en tydlig avgränsning mellan vilka bilder som ansågs mer eller mindre bra. Om ett övergångsställe ansågs vara otydligt uppmärkt var det inte bra, medan tydliga markeringar och vilplan på större vägar ansågs vara bra. Studier som gjorts på övergångsställen har visat att den upplevda tryggheten kan göra att fotgängare blir mindre uppmärksamma, vilket sänker trafiksäkerheten. Vägar som är bredare och högtrafikerade behöver prioriteras för åtgärder som främjar gångtrafiken. En slutsats som man kan dra av expertgruppens motivering om att övergångsställe 4 (bilaga 3) är överflödigt (tabell 1) är att den vägen är utformad på ett sätt som gör att barnen vet att bilar generellt inte kommer i hög hastighet, och hela vägen känns trygg att korsa av den anledningen.

I aktiviteten *röd och grön plats* framkom det att bron på Kopparslagaregatan över Sävsjöån blir hal vid regn och därför upplevs som otrygg. Planförslaget som är framtaget ger mer rådighet till kommunen att sköta underhållet av bron än tidigare då ett mindre

markområde öster om bron föreslås bli allmän platsmark. Underlaget på bron är däremot en fråga som inte kan regleras i detaljplan, därför förmedlas frågan till kommunens gata-parkavdelning som har ansvar för brons skötsel. Tunneltorget pekas ut som otryggt, och de passager som möjliggörs i planförslaget behöver förhålla sig till att otryggheten kan avskräcka från att använda vissa vägar om de kopplas till otrygga platser.

Gemensamt för platser som valdes till att vara gröna är att de är utformade för att man ska vistas på platserna längre tid och umgås. De är också platser som ofta är befolkade av vuxna. Det nya planförslaget är en förutsättning för torgets utveckling när det gäller uteserveringar och bidrar till att flytta ut närvaron till allmän plats. Planförslaget möjliggör även för utbyggnad av kulturhuset och bibehåller Sockerklaras lekplats i sin nuvarande form.

Det sammantagna resultatet av samrådet med expertgruppen är att planförslaget kompletteras med betydelsen av att gatumiljöer utformas för låga hastigheter i syfte att öka tryggheten för barn och därmed barns tillgänglighet i centrum.

Planförslaget kompletteras även med beskrivning om betydelsen av att verka för ett ökat genomflöde av gående och cyklister förbi och i närheten av tunneltorget. Avslutningsvis kommer avsnittet om konsekvenser ur ett barnperspektiv utökas.

Återkoppling till expertgrupperna

Återkoppling till expertgrupperna behöver inte ske inom samrådstiden, men kan med fördel ske så snart som möjligt och max 6 månader efter aktiviteten. Det innebär att det är lämpligt att återkopplingen sker innan sommarlovets start, och gärna så fort som det är möjligt.

Återkoppling med hela klassen som expertgruppen valdes ur skedde den 21 april 2026.

Intern utvärdering av samrådet

Efter att samråd och återkoppling till expertgrupperna skett bör ett möte med de inblandade tjänstepersonerna ske där man utvärderar hur samrådet gått. I det skedet ska också lärdomar från processen dokumenteras inför nästa tillfälle expertgrupperna kommer användas.

Diskussion om urval

I samråd med barn är det viktigt att man som tjänsteperson utvärderar vilka som kommer till tals och inte. Precis som resten av befolkningen är barn inte en homogen grupp, och val av medverkande kan ha effekter på det material som samlas. I detta fall valdes expertgrupperna efter en geografisk spridning som ansågs innebära att de använder sig av planområdet som väg till och från skolan. Det innebär inte att man aktivt valt den vägen, och det kan förekomma skillnader i hur man använder platsen beroende på färdsätt. Under aktiviteten märktes också att man kanske inte ville rita vägen från ens hem, och då ändrades parametrarna till hur man oftast rör sig i området.

Diskussion om metodval

I detta samråd valdes att utforma träffen i två delar, inledande information och aktivitet. Detta innebär att det var den första gången som expertgrupperna träffade tjänstepersonerna, och ingen grundlagd relation fanns.

Val av aktiviteter

Det var en fördel att ha stora kartor att rita på, men det hade varit fördelaktigt med bättre pennor och kanske även att man skulle kunna ha alternativet att rita digitalt.

Aktivitet 1 – Rita din skolväg

Med viss hjälp från pedagog och oss tjänstepersoner var det inga problem för experterna att rita sina skolvägar. Det var även okej för experterna att medverka om de ofta gick igenom området för att besöka någon eller något, så det blev inte renodlat vägen mellan hemmet och skolan.

Aktivitet 2 – Övergångställen

I aktivitet 2 delade vi upp gruppen i 3 för att diskutera bilderna på övergångställen. Det hade kunnat vara fördel att man hade kört på EPA (att diskussionen hölls enskilt, par, alla) för att vara säker på att experterna svarade oberoende av varandra. Om man hade gjort liknande övningar med en äldre grupp hade man kanske kunnat efterfrågar mer skrivet material och då kunnat ha en första reaktion på bilderna och sen reflektion efter man diskuterat.

Aktivitet 3 – Röd och grön plats

Det hade kunnat vara ett tydligare förmedlat scenario för experterna, och man hade kunnat diskutera mer del för del när det är en så stor detaljplan. Aktiviteten blev lite diffus även om man fick fram viktig kunskap.

Diskussion om resultat

Inför analysen och återkopplingen fanns det oro att arbetet med expertgruppen inte skulle utmynna i konkreta förändringar av plankartan. Innan aktiviteten lyftes också risken att det som framkom inte skulle kunna användas på ett konstruktivt sätt. Att resultatet av samarbetet med expertgruppen bidrog till nya perspektiv och en förändrad planbeskrivning bör anses som ett lyckat samarbete. Planbeskrivningen kommer efter samråd inkludera en betydligt mer utförlig beskrivning av de konsekvenser som barnen lyfte.

Medverkande

Olivia Espinosa, samhällsplanerare

Malin Markkanen, samhällsplanerare

Emma Nordstrand, enhetschef samhällsbyggnadsenheten

Källor

Sävsjö kommun (2022) Ta hänsyn till barns perspektiv i beslut. [Internt dokument]

UNICEF (2014) Barnkonventionen. Hämtat 2026-01-09 på https://unicef.se/barnkonventionen

UR (2014) Vem bestämmer vad? – Kommunen [Video] Hämtat 2026-01-12 på https://urplay.se/program/182092-vem-bestammer-vad-pa-latt-svenska-kommunen

Vetlanda kommun (2024) Barnkonsekvensanalys. Hämtat 2026-02-11 på https://vetlanda.se/download/18.41e0780218fecfofcc042d6/1729174797210/Barnkonsekvensanalys%20med%20checklista%20del%20av%20Huskvarn_Samr%C3%A5dshandling.pdf

Bilaga 1 - Anteckningar från aktiviteten

Deltagare har synpunkter gällande den gräsbevuxna ytan norr om Ljungagatan och “Lagunen”, ett litet stycke allmän platsmark invid fastigheten IDUN 3. Utrymmet beskrivs som fult, störigt och onödigt.

Övergångsställe nr. 4 (Kopparslagaregatan) betraktas som överflödigt eftersom det rör sig om en smal väg med få bilar och låga hastigheter. Gatan upplevs som tillräckligt trygg ändå, oavsett var man väljer att passera.

Någon föreslår ännu ett övergångsställe nära Coop (utanför planområdet). Det finns redan en cykelväg på avsedd sträcka, så varför inte ett övergångsställe?

Experterna uppskattar när övergångställen har tydligt ifyllda “rutor”, för då ser bilförarna att de ska stanna. Övergångsställe nr. 2 (Västra Järnvägsgatan) ogillas för att "rutorna” syns dåligt, medan nr. 1 (Västra Järnvägsgatan) uppskattas för att "rutorna” är skarpa och tydliga.

Övergångsställen nr. 3 (Mejensjögatan) och nr. 5 (Västra Järnvägsgatan) får positivt betyg. Motiveringen är att det känns praktiskt att ha övergångsställen på just dessa platser, det går snabbare att ta sig till och från skolan. (Min tolkning är att åsyftade övergångsställen har placerats precis där de behövs, och att det underlättar i vardagen att kunna passera vägarna på just dessa ställen.)

Eftersom vägarna är breda, uppskattas refugen som delar upp övergångsställen nr. 3 och nr. 5 i två korta sträckor, “så att man inte behöver gå över hela vägen på en gång”.

Övergångsställe nr. 2 (Västra Järnvägsgatan) bedöms som onödigt. Anledningen är att det finns andra övergångsställen som går att använda i stället.

Inte alla bilförare stannar vid övergångsställen. Det är tråkigt när det händer.

Många i expertgruppen ogillar gångbron över järnvägsspåret. Det luktar illa i hissarna, folk kissar på golvet och spottar på hissknapparna. Ibland stannar hissen och står stilla. Trapporna är det inget fel på, men hissen behövs om man kommer med cykeln.

ICA Nära Klingan uppskattas av samtliga deltagare. ICA är en bra affär där man kan köpa godis. Dessutom finns vuxna på plats, när man behöver hjälp. Affären är en trygg punkt där man kan stanna till, om något händer. Experterna trivs inuti butiken så väl som utanför.

Gångbron över Sävsjöån/Torkån ogillas. Bron blir hal emellanåt, och man är rädd för att tappa sin mobil i vattnet. Ordinarie väg vid sidan av gångbron ses som tillräcklig och används mycket hellre.

Sockerklaras lekpark uppskattas. Där kan man träffa kompisarna. Någon annan tycker om att hänga på Kulturhuset, bland annat för att föräldern arbetar där. Stora Torget, med avseende till Orange Sushi och Lilla Caféet, pekas också ut som en “grön” plats.

Tunneln under järnvägsspåret upplevs som läskig. Någon har till och med sett polisen på plats. Det verkar vara en del konstiga typer som vistas där.

Bilaga 2 – Kartunderlag

Övergångsställen:

Röd plats:

Grön plats:

Bilaga 3 – Presentation

